

תמצית ספר איוב

(לפי פירוש המלבי"ם)

איוב

פרק א'

טענה א' - ההשגחה

לפי יסוריו החליט שאחרי שה' הטוב ברא את עולמו, הניח לה להתנהל בשלטון המערכת (הכוכבים והמזלות) וזו מערכת מושחתת שרובה רע ואין לאדם את האפשרות לקבל את מעט הטוב מבלי לקבל גם את הרע. וגם אין באפשרות לשנות את המזל ע"י בחירה או מע"ט ולכן צדיק רוע לו.

פרק ד' ה'

מענה אליפז (א') - הגמול

מוכיחו את ההשגחה התמידית ע"י ה' בלבד וכמובן שאם כך אפשר תמיד לשנות את הכל ע"י תשובה ובחירה בטוב. לסיבת היסורים טוען שזה בשביל ההטבה בעתיד לאחת מן השתיים: א) להטיב לו באחריתו. ב) נידון על חטא קל כדי למרקו בעוה"ז כדי שיוכל לקבל כל שכרו בעוה"ב. ואין לצדיק רוע לו רע אמיתי אלא זמני וגמולי.

פרק ו' ז'

מענה איוב

דוחה דברי אליפז ע"י שמוכיח לו ממנו בעצמו שהוא צדיק ואובד ומתייסר בכאלו יסורים שאין באפשרות להבריא מהם, עוד משיב לו על הסיבה השניה שהזכיר אליפז שאם הקב"ה מענישו על חטא קל כדי למרקו הרי שאחרי יסורים כאלה לא תהיה לו האפשרות להנות מכלום וכבר נחשב למת ואיזה טובה תצמח לו מכך?

פרק ח'

מענה בלדד - טענה ב' - שלמות ה'

מתוך דבריו ניכר שהנך מטיל ספק בשלמותו ית', כביכול היה לו צורך להניח את ההשגחה למערכת והלא ממ"נ אם הנך סבור שאינו יכול לשפוט בעצמו הרי זו כבר כפירה, ואם טענתך עליו על שהוא הטוב והשלם הניח את ההשגחה למערכת הרי גם זו טובה.

וגם אם אין אנו מבינים, יש לו לבורא יתברך את חשבונותיו שלו, כך שתמיד צדיק טוב לו.

פרק ט'

מענה איוב

לא כפרתי במה שאמרתי שהקב"ה הניח את ההגחה למערכת כי יש השגחה כללית על כל העולם שיהיה טוב אמנם בפרטות כל איש היות שמורכב מחומר ומדברים הנפסדים בעל כרחו מוכרח להפסד, ועכ"ז ה' שהוא טוב ינהל את כל העולם בטוב כלומר שהאדם הפרטי סובל לפעמים עבור טובת הכלל אבל אין כאן השגחה פרטית ח"ו להרע או להטיב.

על סוף דבריו של בלדד שיש לה' חשבונות על פיהם מנהל את עניניו חוקר ומתפלסף בכמה דרכים ומכוח לפי שכלו שאינם חשבונות אמת ולא יתכן כדבריו ח"ו.

פרק י'

טענה ג' - ידיעה ובחירה

אם אמנם כדבריכם שה' שלם בכל ויודע כל וחשבונות גמול ועונש בידו א"כ איך יכול להעניש או ליסר על חטא קדום או להבא, הרי האדם אנוס בזה, ועל כרחך שמאיתו לא יצא רשע ואינו משגיח ח"ו (עכ"פ בפרטות).

פרק י"א

מענה צופר

סותר כל מה שאמר איוב ורעיו ומבאר את אפסיות שכל אנושי לעומת האל' וכל מה שירצו לתרץ וליישב סוף סוף א"א להבין כלל, הן בהכרעה מיהו צדיק דהיינו שלא כל מה שאנו מחשיבין לצדקות אכן נאהב ונרצה בעיני המקום והן בהכרעה מהו רע לו לאדם כי לא מה שאנו מחשיבין לרע הוא אכן כזה, וא"כ אין לנו שום פתחון פה עליו והאמת האמיתי מתברר בעולם האמת שם אפשר להשיג חשבונותיו.

מענה איוב

לועג למענה צופר שטען שאין אנו יודעים מיהו צדיק ומיהו רשע ולשיטתו יתכן ויעשה אדם כל ימיו אך טוב ובאמת הוא רשע גמור וא"כ זה שחוק והיתול גדול על שברא הבורא כזה מין בריה שלא יודע מעצמו מהו.

פרק יב, יג, יד

אחר שדחה את כל דבירהם מוסיף להקשות על הסיבה שיש רשע וטוב לו שבזה אין לתרץ ולומר שבאמת הוא צדיק והלא עיננו תראינה שגונב וגוזל ורוצח וכו' ועכ"ז טוב לו.

1. הם היסורים של אהבה המוזכרים בחז"ל (ברכות ה) ונידונים בהקדמה עמו'.

2. הרמב"ן (בהקדמת הספר) מבאר כי אכן זוהי התשובה למענה איוב באופן כללי וכלשונו "ואחרי הביאור הזה יכול אדם לברוח מיד המקשים הקושיא הזאת" - לצטט.

פרק ט"ו | מענה אליפז (ב')

ראשית מוכרח להוכיחו על דברי הכפירה שהזכיר איוב במענהו הראשון (פ"ז), כי הגם שאין ביכלתו להוכיח לו תחית המתים בראיה מוחשית, מ"מ בעולם הבא מוכרח להאמין מצד טוב ה' וע"כ שיש מקום ששם האושר האמיתי וההצלחה הקימת.

פרק ט"ז | מענה איוב

אם אבוא לסכם את כל טענותיך אין בהם מן החידוש. א – במענך הב' לא חדשת כלום ממה שאמרת במענך הא' בתורת הגמול. ב- מה שהוכחנו לגבי טענותי על צופר גם שם לא הועלת כלום וכי אני אינני יודע שנראה לאדם כי יש לו בחירה עכ"ז ידיעת ה' במקומה עומדת, א"כ כל דבריכם אינם אלא מלחמת התשה להלאותנו וזה סימו שאין בידכם תשובה נכונה לטענותי.

על עיקר טענותי של אליפז שמוכרח שיהיה מקום ששם יתן ה' את הגמול האמיתי מקשה: הרי זה זריית חול בעיני הבריות וכוונה תחילה להטעותם ח"ו כי הנה הרשעים השנו חיל והצדיקים רע ומר להם ולמה יעשה ה' סדר כזה שמביא את רוב הבריות לידי הכחשה ותלונה ושוממות הדעת.

פרק כ"ב | מענה אליפז (ג')

הסיבה למה הצדיקים סובלים והרשעים מתענגים בעוה"ז היא באמת כדי להגדיל את הנסיון, לראות אם הוא מהעבדים המקבלים פרס ואדריבה ככל שיותר יתרבה ההסתרה הזאת הזועקת בסתירה כ"כ, כן גם "יצר המינות יתעה את השכל להכחיש את ההשגחה לומר עולם כמנהגו נוהג" וזה המבחן והנסיון לאדם לדעת אם עובד את ה' באמת ובתמים ובאהבה.

פרק כ"ג, כ"ד | מענה איוב

מנפנף בחרב פיפיותיו על ימין ועל שמאל ורוחה טענתו בשתי פנים. [א] זה שהצדיק מתנסה על "פניות" וכי זה מן היושר? הפניות מוכרחות בעוה"ז ועכ"ז רוב רובו של הזמן הנני עובד לשמה ממש ומה בכך שיש איזה פניות הבטלות במיעוטם? [ב] ישנם רשעים מחריבי עולם ממש ואותם לא היה צריך הקב"ה להשאיר ויכול היה להרגם בסתר ולא זיק לאיש לשלמות הבחירה, אלא שבהכרח נסע לו לעליונים והניח את התחתונים עולם כמנהגו נוהג לית דין ולית דין, רחלמה"ד.

טענת איוב על מענה בלדד לא זוכה לתשובה שכלית מאליפז אלא ללעג ובוז איך מדמה בדעתו שהוא האדם הראשון מאז ומקדם שעלה בדעתו להתלונן על עצם בריאת האדם?

כעת עונה אליפז לטענת איוב באחרונה למה רשע וטוב לו, כי מה שרואים בעיניים אינו טוב האמיתי כי "עיקר ההצלחה היא שלות הנפש ומנוחת הרוח ושמחת הלב" וזה לא נמצא ברשע כלל לא בגשמי ולא ברוחני.

על שאר מענותיו אינו משיב איוב ומחכה אולי יהיה ביד רעיו האחרים לחדש בזה טענה כל שהיא.

פרק י"ח | מענה בלדד

בלדד מזהה באיוב את העקשנות שלא לקבל ושעונה על כל דבר שוב ושוב ומוכיחו ע"ז בחריפות.

על עיקר טענתו נגד אליפז בכך שהטיל ספק בהשראת הנפש ועיקרה ושעל כן צפון הטוב לעולם הבא מוכיח על עליונות הנפש ונצחיותה ומוכרח שהשכר האמיתי הוא שם בעולם הנצח.

פרק י"ט | מענה איוב

איוב לא עונה על הטענה ותחת זאת נכנס למגננה, איך הם מעיזים כ"כ לתקוף ולהוכיח אדם מיוסר כמוהו שאין אדם נתפס על צערו.

מוסר דינו לשמים ולדורות הבאים ומזהיר את רעיו מאונאת דברים (ר' מילואים).

פרק כ"ה | מענה בלדד (ב')

מתאבק שנית לחזק שיטתו ממה שאמר איוב דייקא שיש השגחה כללית של הש"ת לטובה ואם כן הכל בחשבון כי גם אם נולד צדיק במזל רע ומתיסר בשל כך, מזכו ה' אח"כ בשכר טוב וכן להיפך אצל הרשעים שה' לא מוותר כלל אלא תמורת העינוגים שהתענג בעוה"ז יקבל ברא העת את פרענותו.

פרק כ"ו | מענה איוב

איוב הולם בבלדד מיניה וביה שלשיתו מוכרח שהמערכה היא השולטת (אינו מקבל את דעתו בענין התמורות וכנ"ל) אמנם מוסיף לטעון הא ניחא לדידי אפשר להבין את התפרעויות הטבע כמבול וכדו' אבל לשיטתך בלדד איך יתכן כדבר הזה הלא הם טרגדיות בסדר גודל עולמי, ועל כרחך שהטבע שולט ועושה ככל העולה על רוחו ח"ו.

כמו"כ מה שכפר איוב (בפ"י) בבחירה שסותרת את הידיעה שכן מאמין בה, מבטלו זהו שסוף כל סוף בשעת הבחירה יכול להעיד כל אדם שהוא חפשי לגמרי ואין כל השפעה מידיעת השם בבחירה העצמית.

פרק כ' | מענה צופר (ב')

מבסס את מענהו הפילוסופי שענה במענהו הקודם (פרק יא) שגם בלאו הכי אין אנו מבינים חשבונות שמים וכו', אפילו מצד הנסיון הגשמי יוכיח שהרשעים אין להם כבוד אמיתי וגם אם נתמצא שיש להם, זהו זמני ובר חלוף.

פרק כ"א | מענה איוב

סיפורים ודיבורים... ראינו ורואים צדיקים גמורים שסבלו כל ימיהם יסורים ויש שנפטרו אפי' בקי"ש רח"ל ויש רשעים המבלים כל ימיהם בטוב ובנעימים ומתים על משכבם בזקנה ושיבה ולבסוף שוכבים זה לצד זה ואין ביניהם הפרש ח"ו "ואיך נתחמוני הבל".

נשאר ללא מענה...